

УДК 324.7(477.87)+331.5+94(477.87)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-1-2>

Ігор БЕГЕЙ,

orcid.org/0000-0002-1201-8369

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри соціальної сфери та культурної спадщини
Університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. Гжицького
(Львів, Україна) begej@i.ua*

Юлія МАТІІВ,

orcid.org/0000-0003-2409-1552

*викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
(Львів, Україна) matiivjuliya@ukr.net*

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА У ДІЯЛЬНОСТІ ПАРТІЙ ЛІВОГО ПОЛІТИЧНОГО СПЕКТРУ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (КІНЕЦЬ ХІХ СТ. – ПЕРША ПОЛОВИНА 20-Х РОКІВ ХХ СТ.)

Проаналізовано соціально-економічну проблематику в ідеології партій лівого спектра на західноукраїнських землях кінця ХІХ – початку ХХ ст. Відзначено, що у дискурсивному полі українського соціалізму кінця ХІХ – початку ХХ ст. домінували концепти соціальної справедливості, які тлумачилися крізь призму національної мобілізації. Зазначено, що теоретичне підґрунтя програм лівих партій формувалося на перетині європейських соціалістичних доктрин і специфічних умов соціоекономічного ландшафту Галичини. Охарактеризовано провідні ідеї «економічного соціалізму», що лягли в основу програмних засад «української лівіції» кінця ХІХ – початку ХХ ст. – РУРП та УСДП. Досліджено вплив марксистської доктрини на формування стратегій боротьби з соціальною нерівністю, констатовано, що імплементація соціально-економічних ідей відбувалася переважно на рівні громадянського суспільства, що компенсувало відсутність державної підтримки. Розглянуто еволюцію аграрного питання як ключового елементу соціалістичної риторики українських партій. Наголошено на ролі І. Франка, Ю. Бачинського та інших діячів у концептуалізації соціальних орієнтирів українського лівого руху. Висвітлено дискусії в середовищі лівих політичних сил щодо форм земельної власності та моделей кооперації. Відзначено специфіку соціально-економічного становища українського селянства в умовах австрійського і польського владного режимів. Описано трансформацію соціалістичних гасел у практичні програми дій на початку ХХ ст. Звернено увагу на вплив кооперативного руху на економічне становлення українців Галичини у досліджуваний період. Вказано, що декларовані економічні моделі лівих сил мали виразно просвітницький характер і були орієнтовані на модернізацію аграрного сектора через кооперативну практику. У науковій роботі також наголошено на важливості поєднання соціального та національного чинників у політичній стратегії лівих партій. Висвітлено регіональні особливості українського соціалізму в Галичині, вказано на суперечності між соціалістичними гаслами і реальними механізмами впливу на економіку регіону.

Ключові слова: соціальна політика, політична партія, соціалізм, Галичина, РУРП, УСДП, марксизм, аграрне питання, соціальна справедливість, соціальна нерівність.

Ihor BEHEI,

orcid.org/0000-0002-1201-8369

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Sphere and Cultural Heritage
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv
(Lviv, Ukraine) begej@i.ua*

Yuliia MATIIV,

orcid.org/0000-0003-2409-1552

*Lecturer at the Department of Foreign Languages and Military Translation
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine) matiivjuliya@ukr.net*

THE SOCIAL COMPONENT IN THE ACTIVITIES OF LEFT-WING POLITICAL PARTIES IN THE WESTERN UKRAINIAN LANDS (LATE 19TH CENTURY – FIRST HALF OF THE 1920S)

This article analyzes the socio-economic issues reflected in the ideology of left-wing parties in the Western Ukrainian lands at the turn of the 19th and 20th centuries. It is noted that the discursive field of Ukrainian socialism during this

period was dominated by concepts of social justice, which were interpreted through the lens of national mobilization. It is emphasized that the theoretical foundation of left-wing party programs was shaped at the intersection of European socialist doctrines and the specific socio-economic landscape of Galicia. The core ideas of "economic socialism" that underpinned the ideological principles of the Ukrainian left at the end of the 19th and beginning of the 20th century – particularly within the RURP (Ukrainian Radical Party) and the USDP (Ukrainian Social Democratic Party) – are characterized. The influence of Marxist doctrine on the development of strategies to combat social inequality is explored. It is stated that the implementation of socio-economic ideas took place primarily at the level of civil society, compensating for the absence of state support. The evolution of the agrarian question as a key element of the socialist rhetoric of Ukrainian parties is considered. The role of Ivan Franko, Yulian Bachynskyi, and other prominent figures in conceptualizing the social goals of the Ukrainian leftist movement is emphasized. Debates among left-wing political forces regarding land ownership and cooperative models are examined. The specific socio-economic conditions of Ukrainian peasantry under Austrian and Polish rule are highlighted. The transformation of socialist slogans into concrete action programs in the early 20th century is described. Attention is drawn to the influence of the cooperative movement on the economic development of Ukrainians in Galicia during the studied period. It is noted that the economic models declared by the left-wing forces had a distinctly educational and enlightenment-oriented character and were aimed at modernizing the agrarian sector through cooperative practices. The study also stresses the importance of combining social and national factors in the political strategy of the left parties. Regional features of Ukrainian socialism in Galicia are revealed, and the contradictions between socialist slogans and the actual mechanisms for influencing the region's economy are pointed out.

Key words: social policy, political party, socialism, Galicia, RURP, USDP, Marxism, agrarian question, social justice, social inequality.

Постановка проблеми. Соціальне питання займало одне з найважливіших місць у теорії та практиці партій лівого спектра в умовах владних режимів Австро-Угорщини, Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) та Другої Речі Посполитої. Особливу увагу вони приділяли аграрному питанню, вбачаючи у ньому інструмент подолання соціальної нерівності, ключ до мобілізації селянських мас у боротьбі за національні та економічні права. Соціальна риторика тісно поєднувалася із засудженням польського економічного домінування на західноукраїнських землях. Зрештою констатуємо, що соціальна складова у діяльності українських партій лівого спектру поєднувала елементи соціалізму, національного визволення і антипольського спротиву.

Аналіз досліджень. Концептуально зважені висновки із досліджуваної теми знаходимо у наукових працях О. Жерноклеєва (Жерноклеєв, 2006), М. Кугутяка, 1993), І. Райківського (Райківський, 2019), І. Соляра (Соляр, 2013), О. Сухого (Львів, 1999), А. Айненкеля (Ajnenkiel, 1998) та ін. Однак, в українській і зарубіжній історіографії соціальна складова у діяльності політичних партій кінця XIX – першій половині 20-х рр. XX ст. досліджено недостатньо, що актуалізує тему розвідки.

Мета статті – ретроспективний аналіз соціальних програм політичних партій, які функціонували на західноукраїнських землях наприкінці XIX – першій половині 20-х рр. XX ст. у контексті тогочасних суспільно-політичних процесів.

Виклад основного матеріалу. «Економічний соціалізм» – надзвичайно важлива складова соціалістичного та комуністичного руху на західноукраїнських землях. Представники партій лівого політичного спектра Галичини мали власне бачення

особливостей соціальної структури краю, що пояснюється впливом марксистської ідеології, яка констатувала, що «в економічних відносинах лежить остаточна причина всіх суспільних і політичних перемін. Отже – не в філософії, а в економії даної історичної доби» (Бачинський, 1924: 127).

У другій половині XIX століття було закладено теоретичне підґрунтя у бачення соціально-економічного ладу та економічних відносин майбутніми провідниками українських соціалістів, зокрема 1878 р. І. Франко написав польською мовою «Катехізис економічного соціалізму». Суть соціалізму, на його думку, полягала в усуненні «всякої суспільної нерівності, усякого визиску та злиднів» шляхом передачі засобів виробництва з приватної власності в загальну (Нахлік). У 1880 р. Каменяр разом із польськими соціалістами Б. Червєнським та Л. Інлендером уклав першу «Програму галицьких соціалістів», яка значну увагу приділяла соціально-економічним проблемам тогочасних робітників і селян (як українських, так і польських) (Загородній).

Соціально-економічна програма соціалістів Австро-Угорщини викристалізувалася після утворення у 1889 р. Соціал-демократичної робітничої партії Австрії (СДРПА). «Декларація про принципи» висувала вимоги «справедливого робітничого законодавства», скорочення тривалості робочого дня, заборони дитячої праці. Передбачався також «перехід засобів виробництва у суспільну власність більшості, тобто трудового народу» (Жерноклеєв, 1997: 80).

Значно менше уваги ліві політичні сили приділяли аграрному питанню. Зокрема, на першому з'їзді Соціал-демократичної партії Галичини (1892 р.) СДПГ (із 1893 р. – і Сілезії) виступив

В. Будзиновський (як запрошений) і запропонував партії прийняти проєкт аграрної програми, який передбачав одержавлення великого землеволодіння шляхом викупу та поступовий перехід у власність держави селянських земель, що, на його думку, зміцнило б союз двох партій (Кугутяк, 1990: 55–63). Зрештою, аграрне питання було одним із центральних на I (відбувся у Львові в залі міської ратуші 31 січня – 2 лютого 1892 р.), II з'їзді галицької соціал-демократії (березень 1893-го, у Кракові) та III з'їзді партії, що відбувся у Львові 12–15 серпня 1894 р., де було розглянуто проєкт аграрної програми, розроблений Я. Козакевичем. У той же період утворено ППС (1893), яка декларувала «економічний націоналізм» (Кугутяк, 1990: 55–63).

РУРП, утворена 1890-го, визнавала себе «соціалістичною», а отже, також чимало уваги приділяла «соціально-економічному блоку» у своїй політичній програмі. Тривала внутріпартійна боротьба завершилася 1895 р. перемогою молодих – постулат політичної незалежності України було доповнено економічним змістом (Шкраб'юк, 2012: 24). Під впливом «молодих» (М. Ганкевич, Ю. Бачинський, Р. Яросевич, В. Будзиновський, С. Вітик, Є. Левицький, В. Охримович, О. Колесса) до програми партії було включено положення про «переміни способу продукції згідно зі здобутками наукового соціалізму» та колективного устрою праці і колективної власності средств продукційних» (Програма русько-української радикальної партії, 1890: 301).

Аналіз програми РУРП дає підстави для висновку, що свої першочергові завдання в соціально-економічній сфері партія бачила в захисті найбідніших верств населення і надання їм можливості здобувати безоплатну освіту (Кравець, 1957: 127–130). Актуальність таких завдань впливала зі специфічного соціально-економічного становища українців краю. Скасування кріпацтва (1848) сприяло зародженню капіталістичних відносин у сільськогосподарському виробництві. Однак зuboжіле українське селянство, яке становило переважну більшість місцевого населення, не володіло первинним капіталом і не могло активно включитись у нові виробничі відносини. Земля, її надра, фабрики, лихварський промисел в основному зосередилися в руках польської і єврейської меншин (Шкраб'юк, 2012: 45).

За таких обставин радикали запропонували конкретні шляхи і способи піднесення життєвого рівня знедолених українців. Серед них:

- організація робочого людю незалежно від занять для боротьби з капіталістичним визиском;

- проведення державою політики соціально-економічного протекціонізму щодо робітничих мас;

- зниження або повне скасування для них податків за рахунок збільшення розміру «оподаткування великих спекуляційних операцій капіталістичних»;

- зменшення витрат на мілітаризацію, утримання адміністративного апарату (Грицак, 1991: 80–82).

Вжиття цих та інших заходів мало б істотно полегшити соціальний тягар незаможних людей, створити передумови для їхнього економічного поступу (Грицак, 1991: 80–82).

Щодо УСДП відзначимо, що вплив партії на українське суспільство був незначним. Чимало тогочасних економістів і політиків шлях до розв'язання багатьох соціально-економічних проблем села бачили в парцеляції землі. Проте соціал-демократи, зокрема Ю. Бачинський, відстоювали інші позиції. Парцеляція, на його думку, з одного боку, перешкоджає капіталізації села, а з другого – не зупиняє його пролетаризації, як це відбувалося в тодішній Росії. Засуджуючи шлях парцеляції, він не був противником придбання селянами землі взагалі, а уявляв собі організацію сільського господарства як «щось в роді акційного підприємства, ще приміром оден морг ґрунту рівняв би ся одній акції» (Бачинський, 1904: 22).

Окрім цього, Ю. Бачинський вважав доцільним та корисним у тих умовах перехід маєтків навіть до євреїв, які добре і вміло господарюють, а економічний «інтерес привяже їх до галицького краю і зробить їх більше позиточними членами галицької суспільности, як збанкрутувала шляхта» (Бачинський, 1924: 120). Створення сільського і міського робітництва Ю. Бачинський розглядав через призму капіталізації села та еміграційного руху. На його думку, наприкінці XIX ст. пролетаризація селянських мас стала очевидною і прогресуючою. Усе це відбувалося на тлі «непотрібності селянина містові» (Бачинський, 1924: 124).

Непотрібність селянина містові соціал-демократи пояснювали тим, що капіталізм, ставши «уже досить сильною ногою у Галичині, зруйнував середньовічну господарку, так сільську як і міську, але не витворив в краю фабричного промислу» (Бачинський, 1924: 130). Отож, для певної частини сільських пролетаріїв, вигнаних селом і не прийнятих містом, позбавлених захисту в ріднім краї, залишився один шлях – еміграція. Лише до США станом на 1909 рік виїхало близько півмільйона українців. Окрім того, причини еміграції треба шукати ще й у психології українського селянина, який ладен був їхати в далеку Америку

чи Росію в пошуках клаптика землі, аби не йти в українське місто на завод. Але в краї ще залишався надлишок робочої сили, яка перевищувала потреби виробництва втричі взимку й удвічі влітку (Бегей, 2001: 85–96).

Навідміну від РУРП та УСДП, значно більші можливості у розв'язанні цілого комплексу соціально-економічних проблем мала СДРПА. На VIII з'їзді партії (2–6 листопада 1901 р.), який відбувся за участі українських соціал-демократів (С. Вітик, М. Ганкевич, Р. Яросевич, В. Яхимович, Й. Дречевич), соціал-демократи пропонували державі забезпечити робітників безкоштовною охороною здоров'я, неупередженим судочинством (Жерноклеєв, 2006: 228). Партія пропагувала введення прогресивного оподаткування доходів, маєтків і спадщини, зрівняння жінок у правах із чоловіками, ліквідацію всіх обмежень свободи переселення, скасування смертної кари, визнання релігії приватною справою, усунення всіх перешкод у розвитку робітничих об'єднань. Передбачалося також утворення промислового інспекторату, збільшення кількості інспекторів і надання їм виконавчих повноважень, участь робітничих організацій у здійсненні контролю над дотриманням законів про охорону праці через виборних інспекторів (Жерноклеєв, 2006: 228).

Аграрні страйки початку ХХ століття визначили зміст ухвал політичних партій Галичини. Зокрема, як РУРП, так і УСДП взяли активну участь у Великому селянському страйку 1902 року. Найактивнішими організаторами страйку, як згодом згадував Л. Ганкевич, були Я. Остапчук, С. Вітик, А. Шмигельський, Т. Мелень, Є. Косевич і В. Старосольський (Ганкевич, 1920: 18). Принагідно зауважимо, що уперше питання про необхідність організації та проведення страйків селян як ефективного засобу боротьби за поліпшення їхнього соціально-економічного становища поставив на порядок денний і обґрунтував Ю. Бачинський у 1893–1894 роках на з'їздах РУРП (Бегей, 2001: 110–123).

Після завершення страйкової кампанії, 21–22 березня 1903 р. у Львові відбувся I з'їзд УСДП. У соціальній сфері партія закликала соціалістів боротися за скорочення робочого дня сільськогосподарських робітників, закликала владу забезпечувати належне лікування селян через каси хворих (значна увага до селянства пояснюється масовими селянськими страйками, які прокотилися у краї 1902 року) (Ганкевич, 1920: 19). «Аграрне питання» знову порушувалося на II з'їзді УСДП у січні 1906-го. М. Огородник висунув вимогу «усупільнення землі і всіх средств

продукції», Соціал-демократи наголошували на необхідності «викупу церковної та дідачівської великої посілости та передачі її разом з державними, крайовими та громадськими землями під спільну управу громадам під контролею краю та держави» (Ганкевич, 1920: 19).

Суспільно-політичні умови у Галичині, де домінуючі позиції у всіх сферах економіки займали поляки та євреї, не сприяли реалізації програмних положень українських партій лівого спектра напередодні Першої світової війни. Більшість із них так і не змогла дати відповідь на запитання: «Що робити далі у соціально-економічній сфері?». Вихід зі становища члени партій шукали по-різному. Зокрема, К. Коберський відзначав, що «треба піднести матеріальний стан української етнографічної маси – селянина, робітника, інтелігента. Заснувати їх професійні спілки, боротися за кращу платню, за зниження податку і т. д. Боротися всіма засобами проти грабунку землі колонізацією. Захопити в свої руки всю економіку, не тільки хліборобство, а й торгівлю, а там згодом при допомозі кооперативного капіталу повести наступ на промисловість. Це програма на кілька-десять років» (Коберський, 1924: 52).

Сприятливі умови для реалізації соціально-економічної програми партії лівого спектра знайшли у ЗУНР, проте короткий період існування держави та українсько-польська війна не дозволили навіть частково втілити задумане у життя. Зокрема, делегати з'їзду УРП (1919) наголошували, що «землі великої посілости, церковні і мертвої руки» повинні відійти на «користь малоземельного та безземельного селянства». Землею також мали бути «наділені в першій мірі фронтові борці». До своєї заслуги УРП відносила також ухвалення земельного закону ЗО УНР (Кугутяк, 1993: 92).

Після входження Західної України до складу Другої Речі Посполитої, Галичина й надалі залишалася відсталою аграрною окраїною, оскільки владні кола Польщі проводили щодо регіону специфічну політику, штучно виділивши Західну Україну в окрему зону – так звану Польщу «Б», на противагу центральним та західним частинам держави (Польща «А»), куди надходили основні капіталовкладення. Також у Польській державі 1920–1930-х років українці потерпали від дискримінаційної щодо них політики (Економічні концепції соціал-демократії). «Ціла польська господарська політика податкова, промислова, торговельна та кредитова не дає українському працюючому селянству можливості звільнитися з напів-голодного становища, – відзначали, зокрема, радикали. – Кредити та податкові знижки

дістаються тільки польській шляхті і колоністам. Про охорону праці двірських слуг і заробітників не має навіть мови. Безземельні та малоземельні селяни не дістають жодної допомоги, хоча вимушені сплачувати великі податки» (Економічні концепції соціал-демократії).

Кожна з партій української лівого спектру у 1920-х рр. виробила власну соціально-економічну платформу, яка базувалася або на соціалістичній, або ж на комуністичній ідеології. Зокрема, УРП-УСРП критикувала доктрини марксизму та заявляла про «минулий характер капіталізму», господарство якого велося в інтересі експлуататорів, домагалася перебудови капіталістичного ладу на соціалістичний із збереженням товарно-грошових відносин. Таким чином, радикали у своїй програмі висували засаду «господарської демократії» (Мішук, 2005: 145–160).

Щодо селян, у політичній програмі «Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія» «найважливішою справою українського народу» названо земельне питання. Члени партії наголошували, що «всі землі, що обробляються постійним найманим трудом, мають без викупу перейти до народнього земельного фонду для наділу малоземельного й безземельного селянства України» (Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія, 1926: 15). Розподіл земель мали здійснювати ради працюючого народу. Польська колонізація мала бути ліквідована, а земля перейти до рук місцевого селянства (Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія, 1926: 15).

Робітниче питання також було одним із пріоритетних для УРП-УСРП. Соціалісти-радикали вимагали від влади «справедливої оплати праці», восьмигодинного робочого дня (при особливо важких умовах праці – шестигодинного), заборони використання праці дітей віком до 16 років, належних умов праці, захисту від травм, безробіття і т. д. Члени партії виступали з різкою критикою монополістичних підприємств, оскільки «всякий монопол, це по перше річ крайньо шкідлива для народнього господарства, а по друге – він руйнує кооперативну засаду добровільності і вільної конкуренції» (Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія, 1926: 15).

Важлива умова належного ставлення держави до українських робітників – створення національних фахових організацій. «Робітництво через свої організації, – відзначав К. Коберський, – мусить добиватися контролю над веденням капіталістичних і державних підприємств, ставлячи своєю метою їх соціалізацію». Великі підприємства, фабрики, копальні, ліси мали перейти у власність

держави. Отже, передбачалося проведення соціалізації промисловості, яка, однак, мала проводитись «на підставі господарської демократії, тобто, щоби робітники і службовці мали запевнену участь в правліннях та контроль підприємства через свої ради» (Коберський, 1924: 57).

Чимало уваги УРП-УСРП приділяла кооперації. Кооперація, на думку соціалістів-радикалів, мала характер соціального компромісу (включала елементи як капіталістичного, так і соціалістичного ладу), що могло б забезпечити зміну суспільного ладу еволюційним шляхом. «Історично кооперація, – як відзначав К. Коберський, – утворена пристосуванням соціалістичного ідеалу до умов капіталістичного оточення» (Коберський, 1924: 72). Заснування кооперативів мало на меті збільшити трудовий прибуток. «Ми хочемо мати в кооперації цю організацію, яка піднесе усю масу селянства, робітництва, учительства й дрібного міщанства на вищий економічний урівень, поліпшить у першу чергу їх щоденне життя», – відзначав один із лідерів партії (Коберський, 1924: 72).

У кооперації К. Коберський виділяв як моральні (ідея єдності або солідаризму – основа цілого кооперативного світогляду, ідея рівності і свободи, ідея справедливої ціни, суспільна ідея, ідея самопомочі та власних сил), так і економічні ідеї (боротьба із зайвим посередництвом, тверді ціни, господарська ощадність, поліпшення становища робітника, піднесення селянського та ремісничого господарства) (Коберський, 1924: 75). «Спілки-крамниці, спілки для збуту худоби, збіжжя, яєць, конопель, спілки молочарські, спілки робітничі, спілки для закупу машин і насіння, спілки кредитові – це те безмежне поле для діяльності українських освічених людей, викинутих з посад усіма окупантами України», – відзначав К. Коберський (Коберський, 1924: 75).

Щодо комуністичних партій, їх економічна програма доволі передбачувана, оскільки опиралася на марксистське вчення з традиційною риторикою про «визволення пролетаріату з під влади буржуазного ладу». Проте відзначимо, що економічне питання у першій половині ХХ століття тісно перепліталось з національним (Сливка, 1979: 134). Зокрема, Коміністична робітнича партія польщі (КРПП) відзначала, що «польський робітник не зможе звільнитися з пут польського і міжнародного капіталу, доки буде допомагати польській буржуазії придушувати визвольні стремління підкорених народів або хоч би байдуже буде ставитися до них. Польський селянин не вирве землю від поміщиків, поки не впаде влада поміщиків на українських і білоруських землях, яка підсилює

їх могутність у державі» (II zjazd Komunistycznej Partii Robotniczej Polski, 1968: 571–573).

Комуністична партія Східної Галичини – Комуністична партія Західної України (КПСГ-КПЗУ) також чимало уваги приділяла соціально-економічним економічним проблемам. У «Відозві ЦК КПЗУ до трудящих з закликом боротися за возз'єднання Західної України з Радянською Україною» (1924) відзначено: «Як КПСГ виказувала, так і КПЗУ виказує облудну політику буржуазних націоналістичних партій, які хочуть задержати працюючі маси в невиносимому ярмі західноєвропейського капіталу, доводить, що шумно гучні патріотичні фрази не закриють нагої правди колоніального поневолення всіх земель сучасної Польщі, тільки служать до оту-манення і роз'єднання працюючого класу та мають недопустити до революційного визволення пролетарів міста і села, заведення робітничо-селянської влади – диктатури пролетаріату» (KPP: Uchwały i rezolucje, 1953: 109).

З цих причин КПЗУ закликала робітників боротися за створення одноцілого пролетарського фронту всіх народів, «замешкуючих землі Західної України... Боротися за відновлення і скріплення професійних союзів, за створення фабричних рад – вибороти реальну заробітну платню, підпирати всі змагання до створення робітничо-селянського уряду як передумови заведення правдивої робітничої влади. КПЗУ закликає цілий робітничий клас земель Західної України не допустити до ніякої інтервенції імперіалістичної буржуазії, яка хоче згнобити революційну боротьбу пролетаріату сусідніх держав» (KPP: Uchwały i rezolucje, 1953: 109).

КПЗУ закликала селян до боротьби за «віді-брання без викупу дідовських земель і розді-лення їх поміж працюючим населенням села, спільної боротьби разом з робітниками, яка поведе пролетаріат міста і села Західної України до злуки з братами по той бік кордону – на Радянській Україні» (KPP: Uchwały i rezolucje, 1953: 111).

Як КПЗУ, так і Комуністична партія Польщі (КПП) не могли офіційно функціонувати в умо-вах польського владного режиму, що привело до радикалізації економічної програми партій. У резолюції III з'їзду КПП (1925) вказувалося, що «панування у Західній Україні і Західній Біло-русії є також економічно однією з найважливі-ших основ польського капіталізму: ці землі є для Польщі джерелом сировини (деревина, нафта) і широким ринком збуту. Крім цього, десятки тисяч урядовців наживаються на «кресах», збага-чуючись за рахунок українського й білоруського населення... Особливу вагу як господарську, так і політичну мають «креси» для польських поміщи-ків, які, володіючи в Західній Білорусії і Західній Україні величезними латифундіями, черпають з них значну частину суспільної сили і свого впливу на державну політику» (KPP: Uchwały i rezolucje, 1953: 112).

Висновки. У повсякденній діяльності партій лівого спектру блок питань, пов'язаний із соці-ально-економічними проблемами, мав надзви-чайно важливе значення. Соціальна складова в ідеології цих партій на західноукраїнських землях кінця XIX – початку XX ст. виступала одним із провідних чинників політичної мобілізації насе-лення. Концепти соціальної справедливості були інтегровані в ширший національний дискурс, формуючи синтез національно-визвольної та соці-альної риторики. Українські ліві партії адаптували європейські соціалістичні доктрини до локаль-ного соціоекономічного контексту, що зумовило їх унікальний характер програмних положень. Діяльність РУРП та УСДП була зосереджена на боротьбі з соціальною нерівністю шляхом форму-вання практичних механізмів впливу через інсти-туту громадянського суспільства. Після утворення низки партій комуністичного напрямку, інтерес лівих партій до соціально-економічних питань тільки зростав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинський Ю. Гльосси. Львів: наклад ред. «Іскри», 1904. 142 с.
2. Бачинський Ю. Україна ingredienta. Берлін, 1924. 237 с.
3. Бегей І. Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник. Київ, 2001. 256 с.
4. Ганкевич Л. З минулого нашої партії: матеріали до історії УСДП. Календар «Впереду». 1920. С. 17–34
5. Геть з капіталістичним визиском. Громадський голос. 1933. 11 лютого. С. 2.
6. Грицак Я. «Молоді» радикали в суспільно-політичному житті Галичини. Записки НТШ. 1991. Т. ССХХІІ. С. 71–110.
7. Економічні концепції соціал-демократії. URL: http://lubbook.net/book_452_glava_14.
8. Жерноклеєв О. Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 pp.). Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. 535 с.
9. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократична партія (1899–1918). Івано-Франківськ, 1997. 104 с.
10. Загородній Ю. Іван Франко і соціал-демократія. URL: http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/09/4/4404604/view_print.
11. Коберський К. Українське народництво по обох боках Збруча. Львів, Коломия: Громада, 1924. 120 с.

12. Кравець М. До питання про Русько-українську радикальну партію у Східній Галичині в 90-х роках XIX ст. З історії західноукраїнських земель. 1957. Вип. 2. С. 124–140.
13. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії: нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. 200 с.
14. Кугутяк М. Радикальна партія в Східній Галичині. Український історичний журнал. 1990. № 10. С. 55–63.
15. Міщук М. Національна ідея в політичних програмах та практичній діяльності Української радикальної партії (1918–1939 рр.). Україна соборна: збірник наукових статей. 2005. Вип. 2. Ч. I. С. 192–201.
16. Міщук М. Національно-державна платформа Української соціалістично-радикальної партії (1926–1939 рр.). Нова парадигма. 2005. № 42. С. 145–160.
17. Нахлік Є. Франко: від соціаліста до державника. URL: <https://zbruc.eu/node/55275>
18. Програма Русько-української радикальної партії. Народ. 1890. 15 жовтня. С. 301.
19. Райківський І. Між конфронтацією і спробами порозуміння: українські та польські соціалісти в умовах розпаду Австро-Угорщини і проголошення ЗУНР. Дриновський збірник. 2019. Т. 12. С. 202–216.
20. Сливка Ю. Сторінки історії КПЗУ. Львів, 1989. 93 с.
21. Соляр І. «Просвіта» і радянське рух у Східній Галичині міжвоєнного періоду. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2013. Вип. 23. С. 423–433.
22. Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом: нариси історії XIX – початку XX ст. 2-ге вид. допов. Львів, 1999. 226 с.
23. Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія. Львів, 1926. 27 с.
24. II zjazd Komunistycznej Partii Robotniczej Polski. Warszawa, 1968. S. 571–573.
25. Ajnenkiel A. Polityka Polski w stosunku do Ukraińców w okresie międzywojennym. Wybrane problemy. Polska – Ukraina: trudne pytania. Warszawa, 1998. Т. 1–2. S. 11–28.
26. Zaporowski Z. Od negacji do akceptacji państwa polskiego. Ukraińskie wybory polityczne w II Rzeczypospolitej. Res historica. Państwo – władza – społeczeństwo w dwudziestym wieku. 2004. Z. 16. S. 221–233.

REFERENCES

1. Bachynskiy, Yu. (1904). Hlossy. [Glosses]. Lviv. 142 s. [in Ukrainian].
2. Bachynskiy, Yu. (1924). Ukraina irredenta. [Ukraina irredenta]. Berlin. 237 s. [in Ukrainian].
3. Behei, I. (2001). Yulian Bachynskiy: sotsial-demokrat i derzhavnyk. [Yulian Bachynskiy: Social Democrat and Statesman]. Kyiv. 256 s. [in Ukrainian].
4. Hankevych, L. (1920). Z mynuloho nashoi partii: materialy do istorii USDP. [From the Past of Our Party: Materials for the History of the USDP]. Kaliendar «Vperedu». Calendar «Vpered». 17–34. [in Ukrainian].
5. Het z kapitalistychnym vyzyvom (1933). [Down with Capitalist Exploitation]. Hromadskiy holos. Hromadskiy Holos, 11 liutoho. 2. [in Ukrainian].
6. Hrytsak, Ya. (1991). «Molodi» radykaly v suspilno-politychnomu zhytti Halychyny. [«Young» Radicals in the Socio-Political Life of Galicia]. Zapysky NTSh. Notes of the Shevchenko Scientific Society, CCXXII. 71–110. [in Ukrainian].
7. Ekonomichni kontseptsii sotsial-demokratii. [Economic Concepts of Social Democracy]. URL: http://lubbook.net/book_452_glava_14 [in Ukrainian].
8. Zhernokleiev, O. (2006). Natsionalni sektsii avstriiskoi sotsial-demokratii v Halychyni y na Bukovyni (1890–1918 rr.). [National Sections of Austrian Social Democracy in Galicia and Bukovina (1890–1918)]. Ivano-Frankivsk. 535 s. [in Ukrainian].
9. Zhernokleiev, O. (1997). Ukrainska sotsial-demokratychna partiia (1899–1918). [Ukrainian Social Democratic Party (1899–1918)]. Ivano-Frankivsk. 104 s. [in Ukrainian].
10. Zahorodnii, Yu. Ivan Franko i sotsial-demokratii. [Ivan Franko and Social Democracy]. URL: http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/09/4/4404604/view_print [in Ukrainian].
11. Koberskyi, K. (1924). Ukrainske narodnytstvo po obokh bokakh Zbrucha. [Ukrainian Populism on Both Sides of the Zbruch]. Lviv, Kolomyia. 120 s. [in Ukrainian].
12. Kravets, M. (1957). Do pytannia pro Rusko-ukrainsku radykalnu partiui u Skhidnii Halychyni v 90-kh rokakh XIX st. [On the Issue of the Ukrainian Radical Party in Eastern Galicia in the 1890s.]. Z istorii zakhidnoukrainskykh zemel. From the History of Western Ukrainian Lands, 2. 124–140. [in Ukrainian].
13. Kuhutiak, M. (1993). Halychyna: storinky istorii: narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX st. – 1939 r.). [Galicia: Pages of History: An Outline of the Socio-Political Movement (19th century – 1939)]. Ivano-Frankivsk. 200 s. [in Ukrainian].
14. Kuhutiak, M. (1990). Radykalna partiia v Skhidnii Halychyni. [The Radical Party in Eastern Galicia]. Ukrainyskiy istorychnyy zhurnal. Ukrainian Historical Journal, 10. 55–63. [in Ukrainian].
15. Mishchuk, M. (2005). Natsionalna ideia v politychnykh prohramakh ta praktychnii diialnosti Ukrainiskoi radykalnoi partii (1918–1939 rr.). [The National Idea in the Political Programs and Practical Activities of the Ukrainian Radical Party (1918–1939)]. Ukraina soborna: zbirnyk naukovykh statei. United Ukraine: Collection of Scholarly Articles, 2. Ch. I. 192–201. [in Ukrainian].
16. Mishchuk, M. (2005). Natsionalno-derzhavna platforma Ukrainiskoi sotsialistychno-radykalnoi partii (1926–1939 rr.). [The National-State Platform of the Ukrainian Socialist-Radical Party (1926–1939)]. Nova paradyhma. – Nova Paradyhma, 42. 145–160. [in Ukrainian].
17. Nakhlik, Ye. Franko: vid sotsialista do derzhavnyka. URL: <https://zbruc.eu/node/55275> [in Ukrainian].

18. Prohrama Rusko-ukrainskoi radykalnoi partii (1890). [Program of the Ruthenian-Ukrainian Radical Party]. Narod. Narod, 15 zhovtnia. 301. [in Ukrainian].
19. Raikivskyi, I. (2019). Mizh konfrontatsiieiu i sprobamy porozuminnia: ukrainski ta polski sotsialisty v umovakh rozpadu Avstro-Uhorshchyny i proholoshennia ZUNR. [Between Confrontation and Attempts at Understanding: Ukrainian and Polish Socialists during the Collapse of Austria-Hungary and the Proclamation of the Western Ukrainian People's Republic]. Drynovskyi zbirnyk. Drinov Collection, 12. 202–216. [in Ukrainian].
20. Slyvka, Yu. Storinky istorii KPZU (1989). [Pages from the History of the Communist Party of Western Ukraine]. Lviv. 93 s. [in Ukrainian].
21. Soliar, I. (2013). «Prosvita» i radianofilskyi rukh u Skhidnii Halychyni mizhvoiennoho periodu. [«Prosvita» and the Sovietophile Movement in Interwar Eastern Galicia]. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Ukraine: Cultural Heritage, National Consciousness, Statehood, 23. 423–433. [in Ukrainian].
22. Sukhyi, O. (1999). Halychyna: mizh Skhodom i Zakhodom: narysy istorii XIX – pochatku XX st. [Galicia: Between East and West: Essays on 19th – Early 20th Century History]. Lviv. 2-he vyd. dopov. 226 s. [in Ukrainian].
23. Choho khoche Ukrainska Sotsialistychno-Radykalna partiia (1926). [What the Ukrainian Socialist-Radical Party Wants]. Lviv. 27 s. [in Ukrainian].
24. II zjazd Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (1968). [Second Congress of the Communist Workers' Party of Poland]. Warszawa. 571–573. [in Poland].
25. Ajnenkiel, A. (1998). Polityka Polski w stosunku do Ukraińców w okresie międzywojennym. [Polish Policy Toward Ukrainians in the Interwar Period: Selected Issues]. Wybrane problemy. Polska – Ukraina: trudne pytania. Poland – Ukraine: Difficult Questions. Warszawa, 1–2. 11–28. [in Poland].
26. Zaporowski Z. (2004). Od negacji do akceptacji państwa polskiego. Ukraińskie wybory polityczne w II Rzeczypospolitej. [From Negation to Acceptance of the Polish State: Ukrainian Political Choices in the Second Republic of Poland]. Res historica. Państwo – władza – społeczeństwo w dwudziestym wieku. Res Historica. State – Power – Society in the Twentieth Century, 16. 221–233. [in Poland].